

Література.

1. Замора О.І. Основні тенденції формування і використання трудових ресурсів / О.І. Замора // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 54.
2. Качан Є.П. Управління трудовими ресурсами: [Навчальний посібник] / Є.П. Качан. – К.: Видавничий дім «Юридична книга», 2014. – С. 45.
3. Романишин В.О. Рынок труда Украины: современное положение и пути реформирования / В.О. Романишин // Актуальные проблемы экономики. – 2015. – № 6. – С. 20.
4. Линенко А.В. Сутність й аналіз трудового потенціалу підприємства за показниками ефективності його використання [Текст] / А.В. Линенко, О.Л. Шевченко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2015. – №4. – С. 12.
5. Мельник Т.Г. Ефективність праці: методи вимірювання продуктивності праці та її оплати / Т.Г. Мельник // Теоретичні та прикладні питання економіки: Збірник наукових праць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». – 2014. – Вип. 7. – С. 15.

ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

***КОЛОМІЄЦЬ Н.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА ЗООВЕТЕРИНАРНА АКАДЕМІЯ***

Банківська діяльність за своєю природою пов'язана з ризиками, що викликаються різними обставинами. Ось чому розуміння суті цих ризиків, правильне оцінювання й управління ними дає змогу уникнути або значно зменшити неминучі втрати, які виникають у банківській діяльності.

Ризик означає невизначеність, пов'язану з настанням будь-якої події або її наслідками. Невизначеність – це результат неочікуваних змін. Для банку взагалі невизначеність – це результат неочікуваних змін процентної ставки, потоків депозитів, платоспроможності позичальників, валютних курсів тощо. Відсутність точної інформації або прогнозу про них породжує різні ризики (процентний, валютний, ризик ліквідності, кредитний). Отже, ризик – це результат невизначеності майбутнього.

Оскільки рішення менеджерів враховують очікувані зміни, то виходить, що джерелом ризику є тільки непередбачувані зміни. Хоч очікувані зміни не піддаються безпосередньому спостереженню, їх

можна виміряти за допомогою статистичних досліджень, використовуючи таку формулу:

Дійсна зміна = Очікувана зміна + Непередбачувана зміна.

Отже, дійсну зміну можна розкласти на очікуваний і непередбачуваний компоненти. У випадку абсолютного передбачення або визначеності непередбачуваний компонент та очікувана зміна збігаються. Цей випадок підкреслює роль непередбачуваної зміни як джерела ризику.

Таким чином, управління ризиками можна спростити, якщо навчитися точніше формулювати очікування і виявляти джерела непередбачуваних змін. Для оцінки таких непередбачуваних змін використовуються різні методи, що базуються на оцінці мікро-економічних та макроекономічних факторів на основі математичних моделей і статистичних методів.

Ризик фінансового інструменту, чи це актив, чи пасив, можна оцінити двома способами:

– як окремих ризик, коли актив або пасив розглядаються окремо від інших активів чи пасивів;

– як ризик портфеля активів чи пасивів, коли актив або пасив розглядаються як складова сукупності вимог чи зобов'язань, що входять до портфеля.

Імовірність будь-якої події визначається можливістю того, що ця подія здійсниться. Така імовірність виражається в процентах або частках одиниці. З погляду ризику оцінюється розділ імовірності, наприклад, ставок дохідності за цінними паперами, що інвестуються. При цьому розглядаються три стани економіки (бум, нормальний стан і спад), кожному з яких відповідає своя ставка дохідності і своя імовірність початку цього стану. За цими даними розраховується очікувана ставка дохідності за формулою:

$$K = \sum_{i=1}^n (P_i \cdot K_i),$$

де P_i – імовірність i -го стану;

K_i – ставка дохідності в i -му стані.

У реальному житті кількість станів економіки необмежена.

Ризик можна також розглядати як шанс одержати прибуток або збиток від інвестування в певний проект. Можливість одержати прибуток або збиток може бути високою або низькою залежно від рівня ризику (непостійності очікуваних доходів).

Простіше за все аналізувати ризик, якщо поділити його на дві категорії — рівень ризику і рівень часу. Рівень ризику можна

визначити порівнянням ризикованості тих або інших інвестицій. Так, наприклад, шанси повернути інвестиції, вкладені в компанію UTEL, значно вищі, ніж ті, що були вкладені в невідомі корпорації. Звичайно, значно легше прогнозувати доходи від менш ризикових компаній, ніж від компаній з високим ризиком.

Ризик дуже часто називають зростаючою функцією часу. Якщо ресурси розміщуються на тривалій строк, кредитор повинен одержати винагороду за те, що взяв на себе ризик часу. Отже, ризик визначається базовою або безризиковою ставкою і премією за ризик, пов'язаний з фактором часу.

Усі банківські операції відрізняються різним ступенем ризику. На практиці заведено оцінювати значну кількість ризиків, які можуть охарактеризувати ситуацію і ймовірність здійснення подій.

Серед різноманіття ризиків можна виділити такі (рис. 1).

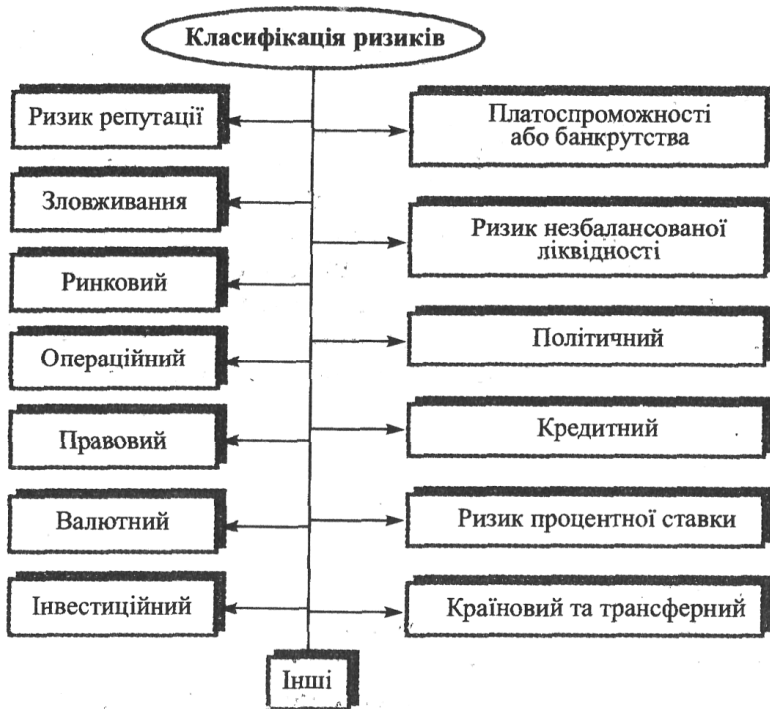

Рис. 1. Класифікація ризиків

Основними заведено вважати й оцінювати *кредитний, валютний, інвестиційний, процентний ризик та ризик ліквідності*, хоч усі інші в певні моменти часу і за різних обставин можуть мати і більш істотне значення, ніж Вищеназвані. Контроль за банківськими ризиками, їх аналіз та управління ними являє собою один із найважливіших факторів, що визначають прибутковість банку на перспективу. Тому розглянемо принципи методики аналізу основних їх видів.

Сутність та напрями управління кредитним ризиком

Ринкова трансформація економіки України в усіх сферах діяльності, в тому числі банківській, пов'язана зі значними труднощами і суперечностями. Переважної частини невдач, які виникають при цьому, можна було б уникнути за наявності своєчасної та достатньої інформації про механізм формування банківських ризиків. Останні полягають у невизначеності результатів діяльності і можливих несприятливих наслідків. Звідси – актуальність розроблення науково-обґрунтованого методичного забезпечення дослідження ризиків банківської діяльності на різних рівнях управління.

У зв'язку зі специфікою банків особливе місце в системі банківських ризиків посідає кредитний ризик, пов'язаний з кредитною діяльністю банків.

Кредитний ризик – імовірність неповернення позичальником отриманого кредиту та процентів за користування позикою в результаті фінансових ускладнень, фінансового краху чи шахрайства.

Нездатність чи/або небажання боржника виконати свої зобов'язання відповідно до строків та умов кредитного договору можуть бути пов'язані з:

– нездатністю створити адекватні грошові потоки у зв'язку із непередбаченими змінами у діловому, економічному та/чи політичному оточенні позичальника;

– невідповідністю фактичних доходів та прибутків від вкладених інвестицій прогнозним оцінкам, що були використані у процесі структуризації позики, тобто під час визначення розміру, строку та умов повернення позики;

– незадовільною ринковою вартістю та/чи недостатньою ліквідністю застави;

– недоліками в діловій (технічній, фінансовій, маркетинговій та управлінській) репутації боржника.

Кредитний ризик виникає не тільки стосовно кредитів, а й інших балансових і позабалансових статей, таких як банківська гарантія, акцепт, вкладення в цінні папери.

Згідно зі світовими стандартами з урахуванням економічних умов України можна умовно визначити три моделі поведінки банків на кредитному ринку.

– Частка кредитів у загальному обсязі працюючих активів банку на рівні до 30 %, де цей банк проводить вкрай обережну кредитну політику та забезпечує свою прибутковість проведенням менш ризикованих активних операцій. При цьому банк втрачає значний сегмент фінансового ринку. Таке співвідношення дуже бажане для нового банку, який не має своєї клієнтури та досвіду роботи.

– Частка кредитів в обсязі працюючих активів на рівні 30-50 % – цей банк проводить зважену кредитну політику. Це характерно для стабільних та надійних банків, які працюють з високим рівнем прибутку, однак старанно обмірковують свою кредитну політику.

– Частка кредитів в обсязі працюючих активів понад 50 %. Цей банк проводить агресивну політику на ринку. Подібна політика може бути обґрунтована тільки надмірними прибутками і не може бути постійним явищем. Причому чим вища частка та триваліший період, тим вищий рівень ризику.

Література.

1. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М. Банківська справа [Навчальний посібник] / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин. – Львів: «Новий світ – 2000», 2008. – 560 с.

2. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій, Вергуненко та ін. – [Вид. 2-ге без змін]. – К. : КНЕУ, 2006. – 600 с.

3. Петрук О.М. Банківська справа / О.М. Петрук; за ред. ак. д.е.н. проф. Ф.Ф. Бутинця. – К. : Кондор, 2004. – 461 с.

4. Черкасов В.Е. Финансовый анализ в коммерческом банке / В.Е. Черкасов. – М. : Инфра-М, 2004.

5. Ющенко В., Міщенко В. Управління валютними ризиками [Навчальний посібник] / В. Ющенко, В. Міщенко. – К. : Товариство «Знання», КОО.1998. – 284 с.